

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»**

**Навчально-науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавр

студента Шейки Олени Андріївни

(ПІБ)

академічної групи 071-19зск-1

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Облік і внутрішньогосподарський контроль кредиторської заборгованості

(на прикладі ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»)

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівники работ	Гресь Н.Л.		
Рецензент	Захарова Т.В.		
Нормоконтроль	Гресь Н.Л.		

Дніпро
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

обліку та аудиту

_____ Пашкевич М.С.

(підпис) (прізвище, ініціали)

«01» квітня 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
освітнього ступеню бакалавра

Студенту Шейка О.А. академічної групи 071-19зск-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему: «Облік і внутрішньогосподарський контроль кредиторської заборгованості (на прикладі ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____.2022 р.

№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні та практичні засади обліку і внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості	29.04.2022 р.
2	Облік кредиторської заборгованості	20.05.2022 р.
3	Внутрішньогосподарський контроль кредиторської заборгованості	07.06.2022 р.

Завдання видано

(підпис керівника)

Гресь Н.Л.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.04.2022 р.**Прийнято до виконання**

(підпис)

Шейка О.А.

(прізвище, ініціали)

Дата подання до екзаменаційної комісії 03.06.2022 р.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 51 стор., 9 рис., 8 табл., 3 додатка, 48 джерел.

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, ЗВІРЯННЯ РОЗРАХУНКІВ, КРЕДИТОР, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПОСТАЧАЛЬНИК.

Об'єкт розроблення – зобов'язання підприємства.

Мета роботи – удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості.

Надано організаційно-правову та економічну характеристику підприємства, яке провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, консультування з питань оподаткування. Досліджено визначення поняття «кредиторська заборгованість», та з'ясовано її класифікацію. Вивчено та проаналізовано правове забезпечення обліку зобов'язань підприємства.

Розглянуто порядок документування кредиторської заборгованості, алгоритм ведення її синтетичного й аналітичного обліку, процедури здійснення внутрішньогосподарського контролю, окреслено елементи облікової політики для цілей бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, які перевіряються аудитором.

Практична значимість кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні напрямів розширення аналітичного обліку кредиторської заборгованості в субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальникам» та шляхів оптимізації управління кредиторською заборгованістю підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	8
1.1. Організаційно-правова і економічна характеристика діяльності ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»	8
1.2. Кредиторська заборгованість: поняття та класифікація	13
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю кредиторської заборгованості	18
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	20
2.1. Організація облікового процесу кредиторської заборгованості на ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»	20
2.2. Документування кредиторської заборгованості	23
2.3. Синтетичний та аналітичний облік кредиторської заборгованості	25
2.4. Шляхи удосконалення обліку та управління кредиторською заборгованістю	28
Висновки до розділу 2	32
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	35
3.1. Загальна характеристика системи внутрішньогосподарського контролю ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»	35
3.2. Мета, завдання та процедури внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості	40
3.3. Моніторинг кредиторської заборгованості як спосіб уникнення ризиків неплатоспроможності підприємства	45
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність теми. В результаті здійснення господарської діяльності може виникнути кредиторська заборгованість. Вона має великий вплив на фінансову та економічну діяльність підприємства і є одним з найважливіших показників, який характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання. Наявність кредиторської заборгованості у підприємства суттєво впливає на забезпечення оборотними коштами. Повільні розрахунки по її погашенню надають підприємствам додаткову можливість поточного фінансування, майже всі підприємства вирішують свої фінансові труднощі за рахунок затримки виплат постачальникам. Та наявність простроченої заборгованості, як зрозуміло, може призвести до погіршення іміджу підприємства. Важливість управління кредиторською заборгованістю зумовлюється значною часткою в поточних пасивах підприємства, а це в свою чергу впливає на динаміку показників платоспроможності та ліквідності. Ефективне управління кредиторською заборгованістю дає можливість усунути негативні наслідки її наявності. Розмір кредиторської заборгованості істотно впливає на фінансовий стан підприємства. Кредиторська заборгованість вилучає кошти з обороту підприємства замість їх ефективного використання, тим самим погіршуючи фінансовий стан підприємства. Тому, важливою частиною управління підприємством є контроль за її розмірами. Управління кредиторською заборгованістю передбачає застосування організацією найбільш вигідних форм і термінів розрахунків із контрагентами для збереження фінансової стабільності фірми за незначного зниження дефіциту оборотних засобів.

Проблема бухгалтерського обліку заборгованостей, що утворюються під час розрахунку з постачальниками та підрядниками, покупцями та замовниками, є більш ніж актуальною, облік боргових зобов'язань є найважливішою частиною системи бухгалтерського обліку в суб'єкта господарювання, розрахунки можуть вестися щодня. У періоди нестабільності економіки ризики несплати чи простроченої оплати збільшуються, що часто

призводить до утворення кредиторської заборгованостей. Від достовірної організації обліку та контролю кредиторської заборгованостей підприємства залежать рівень отримання інформації стосовно зазначених елементів розрахунків, стан фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів господарювання. Указане свідчить про потребу дослідження обліку й внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованостей підприємства.

Саме тому, сутність, класифікація, облік, аудит кредиторської заборгованості є предметом наукових інтересів учених Власової Н.О., Носач Л.Л. [1], Гончарук Р.П. [2, с. 48–52], Дублей В.В., Гуменюк М.М. [3, с. 1–9], Карпенко Є. А., Брички О.В. [4, с. 219–221], Ковової І.С., Козлової О.О. [5, с. 569– 571], Костюнік О.В., Махницької О.В. [6, с. 62–63], Литвин О.Ю., Приймак І.В. [7, с. 216–219], Майбороди О.Є., Косаревої І.П., Корабейнікової І.О. [8, с. 396–402], Морозової Є.П., Лахай С.В. [9, с. 112–120], Пасюк К.К. [10, с. 246–248], Прохар Н.В., Могила А.В. [11, с. 302–305], Распопової Ю.О., Комарової О.М. [12], Сакун А., Шахової Г. [13, с. 142–145], Сурніної К.С. [14], Томчук О.Ф. [15, с. 160–164], Фартушняк О.В., Пасенко Н.С. [16, с. 146–151], Шендригоренко М., Ротозеєнко Ю. [17, с. 26–30] та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості.

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі основні завдання:

- надати організаційно-правову та економічну характеристику базовому підприємству;
- дослідити економічну сутність та класифікацію кредиторської заборгованості;
- простудіювати нормативно-правові акти, що регулюють облік кредиторської заборгованості;
- проаналізувати документування, порядок ведення обліку кредиторської заборгованості;

– підготувати для ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ» пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю кредиторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є зобов'язання підприємства.

Предметом дослідження є облік і внутрішньогосподарський контроль кредиторської заборгованості.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи: теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання – для вивчення досвіду організації обліку та внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості; бухгалтерське спостереження – для збирання первинної інформації про факти господарського життя та її реєстрація в документах; економічного аналізу та інші.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що практичні пропозиції, зроблені на основі результатів дослідження, спрямовані на удосконалення обліку та внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості мають прикладне значення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1. Організаційно-правова і економічна характеристика діяльності ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»

Дипломне дослідження проведено з використанням матеріалів практичної діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «АУДИТ - ДЖИ ЕМ», яке знаходиться за адресою: 02232, м. Київ, просп. Маяковського, буд. 71, кв. 198 й проводить свою діяльність з 18.05.2018 р.

Відомо, що товариство має право провадити будь-яку виробничу, господарську, а також комерційну діяльність, за винятком тієї, яка заборонена українським законодавством. На момент виконання кваліфікаційної роботи основним видом діяльності ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є 69.20¹ Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування. Також підприємство провадить й інші види діяльності, а саме: 69.10 Діяльність у сфері права, 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» створене відповідно до чинного законодавства України, діє на підставі статуту, є юридичною особою.

Організаційно-правова форма – товариство з обмеженою відповідальністю (код за КОПФГ – 240). Інституційний сектор економіки за КІСЕ S.11002 Приватні не фінансові корпорації.

Підприємство надає послуги у сфері консалтингу з бухгалтерського обліку та аудиту клієнтам, які ведуть господарську діяльність будь-якої форми власності. Метою його діяльності є здійснення підприємницької діяльності та одержання прибутку.

Сьогодні ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» це українська компанія, що надає

¹ За КВЕД-2010 [18].

повний спектр бухгалтерських, аудиторських та консультаційних послуг. Багаторічний досвід роботи в галузі та постійне навчання дозволяють фахівцям компанії ефективно співпрацювати як з малими так із великими підприємствами з різних галузей економіки.

Підприємство застосовує дистанційний формат роботи із замовниками, що дає можливість працювати з бізнесом незалежно від його дислокації.

Організаційна структура товариства наведена в рис. 1.1.

Рис. 1.1. Організаційно-управлінська структура ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» перебуває на обліку у Головному управлінні ДПС у м. Києві, ДПІ у Деснянському районі (м. Києва) – 44116011 (дата взяття на податковий облік: 18.05.2018, реєстраційний номер 265218107093). Підприємство працює у загальній системі оподаткування, проте не є платником ПДВ.

Отже, товариство є платником (див. таб. 1.1) податку на прибуток підприємств, податковим агентом з податку на доходи фізичних осіб і військового збору, страхувальником найманих працівників (платником ЄСВ).

Головним завданням в бухгалтерів-консультантів є надання допомоги

клієнтам у вирішенні їх проблем, пов'язаних з функціонуванням підприємства, шляхом:

– надання консультації клієнтові в самостійному виявленні причин своєї проблеми, а потім визначити шляхи її вирішення. Цей підхід застосовується в ситуаціях, коли клієнт готовий визначити проблему і вирішити її, але йому не вистачає практичних знань для вірних рішень та успішного здійснення своїх намірів. В такому разі бухгалтери-консультанти надають клієнту цю підтримку від початку до кінця зазначеного процесу;

– навчання клієнта, як знаходити і вирішувати проблеми, що допомагає отримати клієнту комплексної системи практичних знань, механізму, що дозволяє йому знаходити, а також вирішувати свої проблеми самостійно;

– знаходження стратегічних прогалин в роботі фірми, надання їм оцінки та визначення основних напрямків вирішення окреслених проблем. Бухгалтери-консультанти можуть проаналізувати сформовані обставини і виявити проблему, причини її виникнення, а також розробити і запропонувати клієнтові шляхи її вирішення. В даній ситуації клієнт може усвідомлювати, що у нього є проблема, але він не в змозі власними силами визначити, в чому саме вона полягає, звідки вона виникла.

Таблиця 1.1

Дані про обов'язкові платежі ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»

Назва обов'язкового платежу	Ставка у 2022 р.	Підстави
Податок на прибуток підприємств	18 %	Ст. 136 розділу III ПКУ [19]
Податок на доходи фізичних осіб	18 %	Ст. 167 розділу IV ПКУ [19]
Військовий збір	1,5 %	Пп. 1.3 п. 16 прим. 1 підрозд. 10 розд. XX ПКУ
Єдиний соціальний внесок	22 %	Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [20]

Відомо, що економічний аналіз вивчає господарську діяльність підприємств і об'єднань з метою оцінювання її результатів і виявлення наявних резервів.

Як бачимо (рис. 1.1) в організаційно-управлінській структурі ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» не передбачено посади, у функціональні обов'язки якої б входило проведення економічного аналізу діяльності підприємства. Тому, під час проведення дипломного дослідження, керуючись навчальною літературою, аторами якої є Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. [21], Попович П.Я. [22], Лахтіонова Л.А. [23], Мулик Т.О. [24], Сименко І. [25], було проведено експрес аналіз структури балансу товариства складеного за результатами роботи 2020 та 2021 років.

При цьому, джерелами інформації стали дані фінансової звітності ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ», а саме: Фінансовий звіт мікропідприємства (Додаток А) та данні облікових реєстрів.

Результати експрес-аналізу балансу ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» за 2020–2021 рр. представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

**Експрес-аналіз структури балансу ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»
за 2020–2021 рр.**

	Тис. грн.		Структура, % від загального підсумку активу и пасиву Балансу	
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2021
Необоротні активи:	5,7	–	0,6	
Основні засоби:	5,7	–	0,6	
– первісна вартість	53,8	65,7		
– знос	48,1	65,7		
Оборотні активи:	971,0	1099,0	99,4	100,0
– гроші та їх еквіваленти	58,9	354,6	6,0	32,3
– поточна дебіторська заборгованість	895,7	736,1	91,7	67,0
– інші оборотні активи	16,4	8,5	1,7	0,7
БАЛАНС	976,7	1099,0	100,0	100,0
Капітал	5,0	5,0	0,5	0,5
Нерозподілений прибуток	920,2	1042,0	94,2	94,8
Поточна кредиторська заборгованість за:				
– розрахунками з бюджетом;	29,7	50,8	3,0	4,6
– розрахунками зі страхування;	3,9	–	0,5	–
– розрахунками з оплати праці;	17,9	1,2	1,8	0,1
БАЛАНС	976,7	1099,0	100,00	100,00

Дані табл. 1.2., показують що на кінець 2021 р. валюта балансу зросла на 122,3 тис. грн. (1099 – 976,7) або на 21,1% ($100 - (976,7 : 1099 \times 100)$). Результати вертикального аналізу балансу свідчать про незначні структурні переміни у активах та у пасивах ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ».

На момент виконання дипломної роботи основні засоби підприємства мають повну зношеність. Тому, активи підприємства на 100 % складаються з оборотних коштів, серед яких найбільша питома вага належить поточній дебіторській заборгованості – 67 %.

На кінець 2021 р. кількість коштів на поточному рахунку підприємства у порівнянні з попереднім аналогічним звітним періодом збільшилося на 295,7 тис. грн. 9354,6 – 58,9), а їхня частка у структурі активів – з 6 % до 32,3 %.

Сума власного капіталу ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» збільшилася 13,2 % на $[(1042 + 5) \times 100 : (920,2 + 5) - 100]$. Це відбулося за рахунок приєднання одержаного за результатами роботи у 2021 р. нерозподіленого прибутку в сумі 121,8 тис. грн. (1042 – 920,2).

Фінансові результати діяльності ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» за 2020–2021 рр. представлено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Фінансові результати діяльності ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»
за 2020–2021 рр.**

Показник	Тис. грн.		Відхилення (абсолютне)
	31.12.2020	31.12.2021	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2965,7	2494,9	-470,8
Інші доходи	14,7	10,8	2,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	275,1	323,9	+48,8
Інші витрати	2567,3	2542,9	-24,4
Чистий прибуток (збиток)	138,0	(361,1)	

Як бачимо з даних поданих у табл. 1.2 у 2020 р. ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ», ще зберігало прибутковість своєї роботи.

Незважаючи на те, що упродовж господарського року підприємство

оптимізувало свої витрати (сума інших його витрат зменшилася на 24,4 тис. грн.), 2021 р. підприємство закінчило зі збитком у сумі 361,1 тис. грн.

На кінцевий результат роботи підприємства вплинуло зменшення чистого доходу від реалізації послуг на 470,8 тис. грн. зростання їхньої собівартості на 48,8 тис. грн.

1.2. Кредиторська заборгованість: поняття та класифікація

Зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів та послуг, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [26, ст. 1] визначає зобов'язання як «заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди».

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності всіма підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ) визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [27].

Види зобов'язань підприємств визначені п. 6–7 згаданого НП(С)БО [27] (рис. 1.2).

Основою класифікації зобов'язань є їх розподіл залежно від строку, що визначається від дати балансу до дати погашення, яка визначена умовами виникнення зобов'язання (контрактом, умовами постачання, законодавством тощо).

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями [27, п. 4]. До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові зобов'язання;

- відстрочені податкові зобов'язання;
- довгострокові забезпечення [27, п. 7].

Рис. 1.2. Види зобов'язань підприємства

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [27, п. 4].

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [27, п. 4].

Поточні зобов'язання включають:

- короткострокові кредити банків;
- поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, за товари, роботи, послуги, за розрахунками з бюджетом, у тому числі з податку на прибуток, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- короткострокові векселі видані;
- поточні забезпечення;
- інші поточні зобов'язання [27, п. 10].

Кредиторська заборгованість – це грошові кошти підприємства, які належить сплатити відповідній юридичній особі (постачальнику) або фізичній особі. Це найвагоміша частина зобов'язань підприємства, до яких включаються довгострокові і поточні зобов'язання.

Сучасна економічна та довідкова література поняття «кредиторська заборгованість» тлумачить по різному (табл. 1.4).

Види зобов'язань, за якими виникає кредиторська заборгованість, представлені на рис. 1.2.

Серед зазначених вище видів зобов'язань (рис. 1.3) саме зобов'язання за розрахунками з постачальниками та підрядниками має найбільшу вагу у

визначенні фінансового стану підприємства, оскільки ефективно управління та облік кредиторської заборгованості дозволить пришвидшити кругообіг оборотного капіталу.

Таблиця 1.4

**Визначення поняття «кредиторська заборгованість»
у економічній та довідковій літературі**

Джерело	Визначення поняття
28, с. 204	Кредиторська заборгованість – поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед партнерами по комерційних операціях по рахунках, прийнятих до оплати
29, с. 297	Кредиторська заборгованість – тимчасово залучені підприємством кошти, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам (кредиторам). Кредиторська заборгованість у межах нормативних термінів оплати рахунків чи зобов'язань вважається нормальною; у разі порушення термінів платежів – про термінованою. Розрізняють такі види кредиторських заборгованостей підприємства: за товари, роботи чи послуги, термін оплати яких не настав; за товари, роботи чи послуги, не оплачені вчасно; за виданими векселями; за отриманими авансами; за розрахунками з бюджетом та позабюджетними фондами; за страховими внесками; за оплатою праці; деякі інші види кредиторської заборгованості
30, с. 70	Кредиторська заборгованість – грошові кошти, тимчасово залучені підприємством, фірмою, що підлягають поверненню юридичним або фізичним особам, у яких вони запозичені і ще не виплачені. Кредиторську заборгованість складають в основному не здійснені платежі постачальником за відвантажені товари, несплачені податки, невиплачена нарахована заробітна плата, невнесені страхові внески, несплачені борги. Кредиторська заборгованість у межах діючих термінів її сплати вважається нормальною (законною) заборгованість, непогашена з настанням термінів сплати, є простроченою
31, с. 462	Кредиторська заборгованість – кошти підприємства, організації або установи, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам.
32, с. 97	Кредиторська заборгованість – грошові кошти, тимчасово залучені фірмою (товариством, компанією і т.д.), що мають бути повернені відповідним фізичним або юридичним особам; су Кредиторська заборгованість, які фірма має сплатити за рахунками за поставлені товари і надані послуги
33, с. 175	Кредиторська заборгованість – тимчасово залучені підприємницькі кошти, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам (кредиторам)
8, с. 400	Кредиторська заборгованість – це правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються

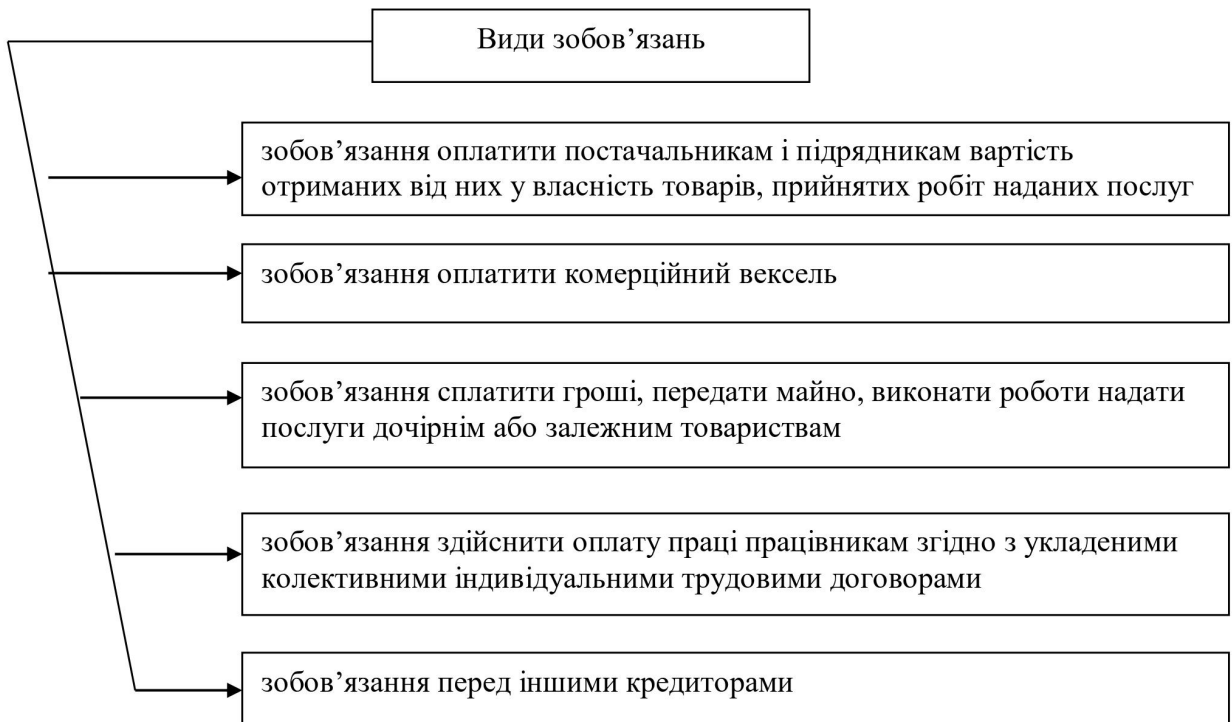

Рис. 1.3. Зобов'язання, за якими виникає кредиторська заборгованість

Фактичні зобов'язання виникають на основі договору, контракту, одержаного рахунку, сума заборгованості за якими відома. За умовними зобов'язаннями, навпаки, точна сума не може бути визначена до настання певної дати. Це заборгованість зі сплати податків, відпусток тощо. Короткострокові (поточні) зобов'язання мають бути погашені в процесі одного операційного циклу діяльності підприємства або протягом одного фінансового року після дати складання балансу. Термін оплати довгострокових зобов'язань перевищує фінансовий рік.

Виходячи із практичної доцільності підприємств малого та середнього бізнесу, класифікація кредиторської заборгованості представлена на рис. 1.4.

Види кредиторської заборгованості підприємства	
→	Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, термін оплати за якими не настав
→	Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, котрі вчасно не оплачені
→	Кредиторська заборгованість за виданими вексями
→	Кредиторська заборгованість за отриманими авансами
→	Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом і позабюджетними платежами
→	Кредиторська заборгованість зі страхування
→	Кредиторська заборгованість з оплати праці
→	Інші види кредиторської заборгованості

Рис. 1.4. Види кредиторської заборгованості підприємства малого та середнього бізнесу

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю кредиторської заборгованості

Бухгалтери та помічники бухгалтерів на підприємстві ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» під час ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості керуються нормативно-правовими актами, перелік яких подано у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Нормативно-правові акти, що регулюють облік кредиторської заборгованості

Нормативно-правовий акт	Питання, що регулює
	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [26]	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
Господарський кодекс України [34]	Визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської

Закінчення табл. 1.5

1	2
	діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання
Податковий кодекс України [35]	Визначає порядок списання простроченої кредиторської заборгованості
Цивільний кодекс України [36]	Містить норми зобов'язального права
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [34]	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської та іншої звітності
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [27]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання (у тому числі й за виплатами працівникам) та її розкриття у фінансовій звітності
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [30]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб

Висновки до розділу 1

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, консультування з питань оподаткування; надає консультаційні послуги в галузі фінансово-економічної діяльності, підприємства та інших видів господарської діяльності. Діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з рухом активів та джерел їх формування, проведенням господарських операцій та процесів, під час яких виникає заборгованість перед кредиторами. Відсутність єдиного трактування поняття «кредиторська заборгованість», зокрема, у вітчизняних облікових регламентах, утруднює ефективне управління розрахунками із постачальниками, підрядниками, іншими кредиторами. У бухгалтерському обліку кредиторська заборгованість є часткою поточних зобов'язань підприємства, яка відображає його заборгованість за товари, роботи чи послуги, перед бюджетом за податками і зборами, перед працівниками, учасниками й іншими контрагентами, яку необхідно погасити протягом одного року або операційного циклу, якщо він не перевищує 12 місяців.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

2.1. Організація облікового процесу кредиторської заборгованості на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»

Кредиторська заборгованість є об'єктивним явищем в економіці. Зважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, вона здійснює безпосередній вплив на фінансово-майновий стан підприємства та результати його функціонування. Сучасна фінансово-економічна криза зумовила загострення дефіциту платіжних засобів підприємств, внаслідок чого на їхніх балансах акумулювались обсяги заборгованостей, які перевищують економічно обґрунтовані рівні.

Тому, особливої актуальності набуває проблема налагодження ефективної системи управління кредиторською заборгованістю підприємства, яка є неможливою без якісно організованого обліку.

На основі вивчення праць науковців з проблем обліку кредиторської заборгованості ми дійшли висновку, що під організацією обліку кредиторської заборгованості слід розуміти сукупність системних дій, пов'язаних із застосуванням облікових методів, які надають можливість забезпечити своєчасне отримання достовірної інформації про кредиторську заборгованість зацікавленим зовнішнім і внутрішнім користувачам та здійснювати контроль за величиною її впливу на основні показники діяльності підприємства.

Метою ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості є формування для зовнішніх і внутрішніх користувачів облікової інформації щодо її розміру та термінів погашення.

Об'єктами бухгалтерського обліку є кредиторська заборгованість, а суб'єктами – працівники бухгалтерської служби та інший персонал підприємства, який безпосередньо залучений до обліку.

Завдання організації обліку кредиторської заборгованості зображено на рис. 2.1.

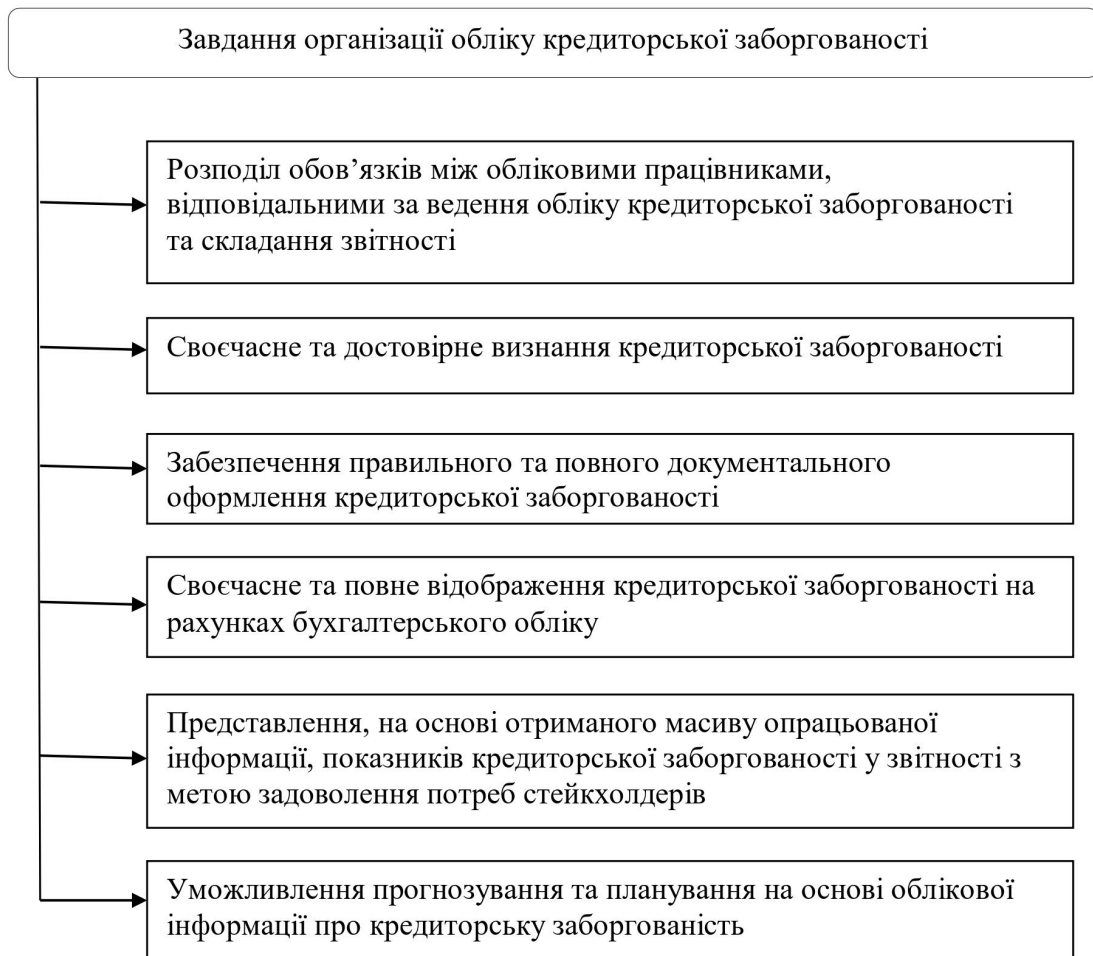

Рис. 2.1. Завдання організації обліку кредиторської заборгованості

Основним нормативно-правовим документом, що регулює облік кредиторської заборгованості і визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про неї та її розкриття у фінансовій звітності є П(С)БО 11 «Зобов'язання» [27]. Вимоги цього стандарту обов'язково повинні бути враховані при організації обліку кредиторської заборгованості підприємствами, які ведуть облік за національними стандартами. Технологія облікового процесу передбачає такі об'єкти організації, як номенклатура, носії даних, рух носіїв, забезпечення процесу. Тому характерним при цьому є те, що зазначені об'єкти використовуються на всіх трьох етапах облікового циклу. На рис. 2.2. наведемо структурно-логічну послідовність обліку кредиторської заборгованості підприємства.

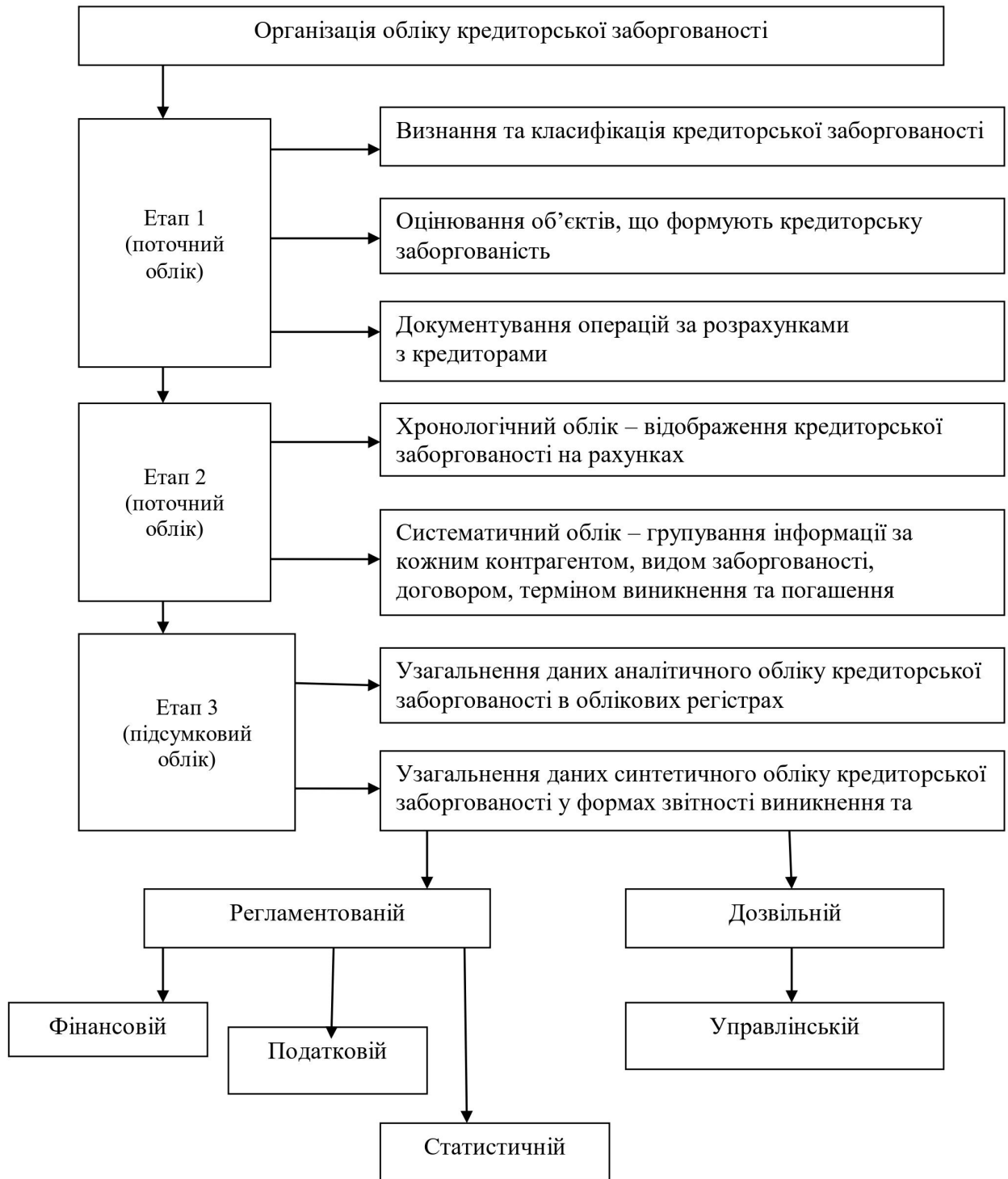

Рис. 2.2. Структурно-логічна схема послідовності обліку поточної кредиторської заборгованості підприємства [4, с. 220]

2.2. Документування кредиторської заборгованості

Основними контрагентами ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є вітчизняні постачальники.

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, запасних частин, МШП) та надають послуги (подачу електроенергії, газу, води).

Організація обліку розрахунків з постачальниками на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» повинна забезпечує:

- своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками;
- попередження прострочення кредиторської заборгованості.

Порядок та форми розрахунків між постачальником та ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» визначаються в господарських договорах. Це найбільш розповсюджена і важлива підстава виникнення зобов'язань, основна форма реалізації товарно-грошових відносин в ринковій економіці.

Обов'язковою умовою укладання договорів на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є максимально точне відображення зобов'язань обох сторін.

Відповідальним за підготовку та оформлення договорів на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є його директора. Згідно Статуту право підпису договорів має тільки директор підприємства.

Якщо з часом сторони бажають змінити певні початкові умови договору, вони підписують додаткову угоду.

Про реальність поставки та оплати товару свідчить наявність таких документів: акт про приймання матеріалів; накладна; товарно-транспортна накладна; податкова накладна; платіжні і розрахункові документи [37].

Порушення договірних зобов'язань тягне за собою значні економічні наслідки для обох учасників договору.

Основними джерелами інформації на ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ» для контролю розрахункових відносин по товарних операціях служать первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками.

Розрахункові документи, які надає підприємство-постачальник приватному підприємству ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» на суму оплати за отримані товари та надані послуги повинні бути акцептовані.

Акцепт розрахункових документів – надпис уповноваженої особи на рахунку, який засвідчує згоду прийняти рахунок до оплати. Після цього ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» надає своєму банку платіжне доручення на оплату придбаного товару і отримує виписку уповноваженого банку про списання грошових коштів з поточного рахунку. Розрахунки з постачальниками на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» проводяться виключно у безготівковій формі.

Підставою для оприбуткування та оплати придбаного товару також є документ, що підтверджує його якість. В разі невідповідності одержаних ТМЦ умовам договору, виставляється претензія.

Документальне оформлення розрахунків з кредиторами представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Документування господарських операцій з кредиторами
на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»**

Вид послуги	Документування відносин з кредитором
Постачання товарів	Договір купівлі-продажу, накладна, податкова накладна
Оренда	Договір, рахунок, акт приймання-передавання виконаних робіт (послуг), податкова накладна
Комунальні послуги	
Послуги зв'язку	
Інформаційні послуги	
Транспортні послуги	
Маркетингові послуги	
Юридичні послуги	
Рекламні послуги	

2.3. Синтетичний та аналітичний облік кредиторської заборгованості

Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з кредиторами ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» веде згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій та Інструкцією по застосуванню Плану рахунків [38].

Відомо [38], що рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки:

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»,

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»,

633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

У зв'язку з тим, що постачальниками й підрядниками ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є тільки вітчизняні суб'єкти підприємницької діяльності, синтетичний облік розрахунків з ними за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги підприємство веде на субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

Аналітичного облік розрахунків з вітчизняними постачальниками і підрядниками на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» побудовано в розрізі кожного з них, що забезпечує можливість отримання необхідних даних по:

- акцептованих та інших розрахункових документах, термін оплати яких не настав;
- неоплачених в строк розрахункових документах кредиторів;
- щодо суми простроченої заборгованості.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» забезпечено чіткий контроль своєчасності розрахунків по кожній поставці товарів, виконаним й прийнятим роботам, наданим послугам.

Розрахунки з постачальниками й підрядниками ведуться, як правило, після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт, надання послуг або одночасно з ними.

Підприємство самостійно обирає форми розрахунків з кредиторами і зазначає їх в укладених договорах. Форми і порядок розрахунків

регламентує Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [40]. Так, сьогодні для здійснення розрахунків можуть використовуватися акредитивна, інкасова, вексельна їх форми, а також форми розрахунків за розрахунковими чеками і з використанням розрахункових документів на паперових носіях і в електронному вигляді. ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ» в своїй діяльності веде розрахунки за допомогою платіжного доручення.

Аналітичний облік за 631 рахунком «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться за кожним платіжним документом і постачальником лінійним методом запису по кожній позиції.

При обробці первинних документів бухгалтер ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» протягом місяця складає реєстр прибуткових і видаткових документів, у якому зазначає номер і дату супровідних документів, вартість матеріальних цінностей, що надійшли, а також номер і дату платіжного документа на сплату заборгованості.

Загальна сума товарно-матеріальних цінностей за документами, не оплаченими в поточному і в попередніх місяцях, має відповідати кредитовому сальдо субрахунку «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». Дебетове сальдо субрахунку 631 показує, що платіжні документи оплачено, а товарно-матеріальні цінності не одержано. Це сальдо відображають в активі балансу за відповідною статтею.

На ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» бухгалтерський облік ведеться за допомогою програми «1С: Підприємство».

Основні особливості цієї програми:

- ведення синтетичного і аналітичного обліку стосовно до потреб підприємства;
- можливість ведення кількісного багатоваріантного обліку;
- одержання всієї необхідної звітності та різномірних документів по синтетичному і аналітичному обліку;
- повна настроюваність: можливість доповнювати і змінювати план

рахунків бухгалтерського обліку, систему проводок, ведення аналітичного обліку, форм первинних документів, форм звітності;

– можливість автоматичного друку вихідних (первинних) документів.

Вхідними даними для програми є господарські операції, що вносяться до Журналу господарських операцій.

Програма «1С: Підприємство» дозволяє вводити господарські операції декількома способами:

- ручне введення операцій;
- використання типових операцій;
- використання режиму «документи і розрахунки».

На підставі введених господарських операцій програма формує звітність по синтетичному обліку та різні допоміжні документи, зокрема:

- оборотно-сальдову відомість за рахунками і субрахунками (Додатки Б і В);
- шахову оборотну відомість;
- аналіз рахунку за підсумками і кореспонденцією даного рахунку з відповідними рахунками;
- обороти по дебету і кредиту рахунку і відповідне сальдо, а також обороти і сальдо по рахунках за відповідний період;
- журнал-ордер і відомість по рахунку;
- зведені проводки-підсумки за відповідною кореспонденцією;
- аналіз рахунку за датами;
- звіт по журналу операцій – вибірку проводок із журналу операцій за визначеними рахунками, кореспонденцією та іншими ознаками;
- картку рахунку і всі проводки з даним рахунком.

Бухгалтер ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ» за допомогою програми може отримувати відомості за будь-який період часу.

Для ведення аналітичного обліку програма дозволяє вводити необмежену кількість довідників об'єктів аналітичного обліку (субконто): за видами матеріалів, підприємствами, співробітниками та ін.

Всі документи по аналітичному обліку формуються у грошовому, а якщо

це потрібно, то і в натуральному виразі.

Зокрема видаються такі документи:

- оборотно-сальдова відомість, що утримує дані про сальдо і обороти за об'єктами обліку;
- картка субконто, що містить всі проводки з даним об'єктом обліку;
- аналіз рахунку за субконто – кореспонденції з різними рахунками кожного об'єкту обліку;
- аналіз субконто – зведення всіх підсумків за даними субконто;
- обороти між субконто.

Крім цього, програма дає змогу створювати звіти довільної форми, що використовують дані не лише синтетичного, але й аналітичного обліку.

Стандартні звіти дають змогу отримати підсумкові і детальні відомості щодо обліку постачальників. Звіт «Обігово-сальдова відомість за рахунком», сформована для рахунка 63, забезпечує перегляд оборотів та стану розрахунків за кожним постачальником у розрізі рахунків.

Детальну інформацію про операції з конкретними постачальником можна отримати зі стандартного звіту «Картка рахунка», сформованого для рахунка 63 (Додатки Б і В).

Інформацію про обсяг поставок товару постачальниками надає звіт «Обороти між субконто».

Стан розрахунків з іншими кредиторами можна переглянути за допомогою звіту «Обігово-сальдова відомість за рахунком» (за рахунком 685).

2.4. Шляхи удосконалення обліку та управління кредиторською заборгованістю

Існує багато недоліків платіжної політики підприємства, проте найбільш суттєвішим є наявність простроченої кредиторської заборгованості, здебільшого перед постачальниками та підрядниками. Невчасне погашення цієї заборгованості спричиняє сплату штрафів, а це відповідно негативно відображається на фінансовому стані підприємства та створює підприємству

репутацію ненадійного партнера на ринку. Важливим у процесі облікової політики є відстеження саме виникнення фактів заборгованості та своєчасного її погашення.

На фінансові результати підприємства та на господарську діяльність загалом має великий вплив кредиторська заборгованість. Для підвищення фінансової результативності всіх видів звичайної діяльності та забезпечення платоспроможності підприємству необхідно прискорити кругообіг оборотного капіталу. Тому, для ефективного використання коштів підприємства необхідно навчитися правильно ними управляти. Вдосконалення аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає у впровадженні в облікову систему певного аналітичного документа, за допомогою якого будуть відображатися всі операції, які здійснювалися з кожним постачальником (підрядником) протягом року задля усунення факту виникнення про строченій кредиторської заборгованості.

Відомість розрахунків з постачальниками (підрядниками) міститиме таку інформацію, як:

- дата поставки товарно-матеріальних цінностей, заборгованість за попередні поставки;
- умови продажу товарно-матеріальних цінностей;
- дата погашення заборгованості за конкретною поставкою.

Відповідальність за ведення даної відомості та прийняття рішень щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками слід покласти на відповідальну у ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» за ведення бухгалтерського обліку особу. Управління кредиторською заборгованістю передбачає використання підприємством найбільш прийнятих для цього форм, обсягів, строків розрахунків з контрагентами. Важливість управління кредиторської заборгованості зумовлюється значною часткою в поточних пасивах підприємства, а це в свою чергу впливає на динаміку показників платоспроможності та ліквідності. Основним елементом управління кредиторської заборгованості на підприємстві виступає правильний та

своєчасний її аналіз. Важливе значення для аналізу кредиторської заборгованості має збір необхідної достовірної інформації. Основними джерелами формування такої інформації є:

- фінансова звітність мікропідприємства;
- первинні документи, журнали, в яких відображається рух відповідних платежів тощо.

Необхідно також провести аудит кредиторської заборгованості, результати якого дадуть можливість визначити всі відхилення в структурі заборгованості, розробити заходи її регулювання, адже вона негативно впливає на діяльність підприємства.

У більшості випадків причиною змін у структурі заборгованості є взаємні неплатежі. Тому, для ефективної роботи підприємства необхідно визначити причини кожного виду заборгованості в результаті кожної окремої ситуації на підприємстві. Важливою ділянкою роботи для бухгалтера є управління кредиторською заборгованістю, яке передбачає:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції;
- контроль розрахунків з кредиторами за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;
- забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів;
- прогноз надходжень грошових коштів від кредиторів.

Основними прийомами управління кредиторської заборгованості є:

- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- оцінка реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості;
- контроль за співвідношенням кредиторської заборгованості.

Щоб зменшити заборгованість, є певна послідовність її погашення. В першу чергу виступають розрахунки за податками та зборами перед бюджетом, а потім підприємство покриває витрати пов'язані з розрахунками з оплати праці та проводить розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Як вже зазначалося вище (див. п. 2.3 дипломної роботи) для здійснення обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» використовує субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

З метою удосконалення інформацію щодо існуючої кредиторської заборгованості в розрізі підприємств-партнерів – постачальників пропонуємо поглибити аналітичний облік та ввести аналітичні рахунки до субрахунку 631 (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Напрями розширення на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ»
аналітичного обліку кредиторської заборгованості
в субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальникам»**

Код субрахунку	Призначення (ви заборгованості, що обліковується)
631.1	Заборгованість за товари з майбутньою оплатою
631.2	Заборгованість за роботи та послуги з майбутньою оплатою
631.3	Заборгованість за товари, відстрочена
631.4	Заборгованість за роботи і послуги, відстрочена
631.5	Прострочена заборгованість за товари
631.6	Прострочена заборгованість за роботи та послуги

Застосування вищевказаних аналітичних субрахунків дасть змогу керівництву підприємства більш прицільно аналізувати існуючу заборгованість та планувати її погашення відповідно до фінансових можливостей суб'єкта господарювання.

Впровадження цих субрахунків, також, надасть можливість мати уявлення про постачальників, укладені з ними контракти, терміни оплати. Як можливість удосконалення запропонованого поділу аналітичних рахунків варто запропонувати додати до опису рахунків період, оскільки кожен з постачальників має різні умови оплати товарів на послуг. Для прикладу, аналітичний рахунок 631.1 «Заборгованість за товари з майбутньою оплатою»

перейменувати і використовувати для обліку заборгованості, яку необхідно погасити в наступному звітному місяці (протягом 30 днів). Натомість аналітичний рахунок 631.5 «Прострочена заборгованість за товари» використовувати для аналізу та обліку заборгованості перед постачальниками після 30 днів з дня її виникнення.

Облік кредиторської заборгованості підприємства, а також управління нею доцільно оптимізувати за напрямками представленими на рис. 2.3 .

Рис. 2.3. Напрями оптимізації обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства [39]

Висновки до розділу 2

На основі проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що належна організація обліку кредиторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних розрахункових операцій за

борговими зобов'язаннями (з кредиторами).

Кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства. Управління кредиторською заборгованістю є одним з найбільш складних завдань бухгалтерського обліку, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарської діяльності на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед кредиторами. Прогалини законодавчої бази щодо майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дають можливість зловмисникам ухилятися від розрахунків за борговими зобов'язаннями.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» документування та облік кредиторської заборгованості здійснює з дотриманням вимог чинного законодавства. Для оформлення господарських операцій використовуються типові форми бухгалтерських документів. Кореспонденція рахунків з обліку кредиторської заборгованості відповідає встановленим Інструкцією [38] схемам реєстрації та групування на рахунках бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності.

Введення описаних у підрозділі 2.4 дипломної роботи аналітичних документів дозволить удосконалити облік кредиторської заборгованості на підприємстві шляхом забезпечення контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей, що в свою чергу підвищить рівень платіжної дисципліни підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1. Загальна характеристика системи внутрішньогосподарського контролю ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ»

В сучасних умовах економічна ситуація в країні характеризується значною часткою неплатежів. Негативні тенденції підсилюються ще й незадовільним станом контролю в середині підприємства за виконанням договірних зобов'язань.

Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства [41–48]. Вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування строків отримання платежів та погашення зобов'язань приводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства. Крім того, вартість грошей з урахуванням фактора часу має тенденцію до зниження, що в свою чергу негативно впливає на їх покупну спроможність і призводить до скорочення ресурсів підприємств.

Тому одним з головних завдань облікової служби підприємства є постійний моніторинг розмірів кредиторської заборгованості, строків погашення, аналіз її структури та забезпечення оптимального її співвідношення з дебіторською заборгованістю. Отже, у зміцненні фінансового стану і платоспроможності підприємств значна роль належить контролю за станом розрахунків, динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості.

Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби (відділу внутрішнього аудиту, аудитора, бухгалтера на малому підприємстві) суб'єкта господарювання для перевірки і оцінювання якості виконання працівниками визначених обов'язків. Для внутрішнього аудиту стандартів, що його регулюють, немає.

Тому, однією з проблем є те, що аудиторів необхідно досягнути такої обізнаності про системи обліку та внутрішнього контролю заборгованості, яка дозволить йому спланувати аудит і розробити ефективний підхід до його проведення.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є мікропідприємством, у його штатному розписі не передбачено посади головного бухгалтера, ведення обліку покладено на керівника, тому на підприємстві не проводиться внутрішньогосподарський контроль.

З огляду на це, у ході дипломного дослідження було поставлені такі завдання: розкрити економічну сутність і роль внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості; сформулювати основні методологічні процедури задля його проведення на підприємстві; надати рекомендації стосовно проведення внутрішнього аудиту поточної кредиторської заборгованості.

Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв'язку з тим, що незалежно від якості системи контролю, можливі ненавмисні викривлення реального стану справ. Зазвичай, служба внутрішнього аудиту аналізує звітність підприємства, стан кредиторської заборгованості та надає об'єктивні консультації, спрямовані на вдосконалення діяльності суб'єкта господарювання, визначає напрямки його перспективного розвитку, і таким чином має серйозний вплив на прийняття управлінських рішень для досягнення конкретних цілей. Суб'єктам господарювання обов'язково необхідно мати чітко налагоджену систему багаторівневого внутрішнього контролю. В українських умовах спостерігається бажання власників та керівництва упорядкувати структуру та організацію бізнес-процесів, що може привести до істотної економії коштів компанії.

Таким чином, внутрішній аудит кредиторської заборгованості підприємства допомагає у досягненні поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю і корпоративного управління.

При внутрішньому аудиті суми утворення та терміну погашення кредиторської заборгованості виділяється така сукупність завдань:

1. Одержання відтворює дійсні операції (тобто товари одержано, прийнято якісно надані послуги).

2. Одержання товарів чи послуг реєструється вчасно і точно у відношенні рахунка, суми і періоду.

3. Грошові витрати відповідають балансовим рахункам кредиторів.

4. Повернення товарів постачальникам реєструються точно у відношенні рахунка, суми і періоду.

5. Усі зобов'язання відповідним чином реєструються з урахуванням ризику неплатежу, сумнівні рахунки визнаються і забезпечуються вчасно.

Типовий перелік питань при здійсненні внутрішнього аудиту поточної кредиторської заборгованості може мати такий вигляд:

1. Виплата авансів не залежить від виписки рахунків.

2. Одержання рахунків і отримання не залежать від роботи з коштами й іншим обліком поточної кредиторської заборгованості.

3. Одержання рахунків не залежить від відправлення і збереження ТМЦ.

4. У випадку виходу у відпустку співробітника, в обов'язок якого входить робота з поточною кредиторською заборгованістю, кого призначають виконувати його обов'язки.

5. Доступ до комп'ютеризованих записів кредиторської заборгованості надається лише тим особам, яким це необхідно через їхні службові обов'язки.

6. Документи, які є підставою для виникнення кредиторської заборгованості зберігаються належним чином.

7. Невикористані рахунки контролюються.

8. Переліки рахунків кредиторів з розбивкою по термінах оплати складаються відповідною особою.

11. Виписки по банківському рахунку розносить особа, що не пов'язана з обліком кредиторської заборгованості.

12. Детальне звірення аналітичного обліку кредиторської заборгованості із синтетичним рахунком здійснюється власником, менеджером чи іншою відповідною особою.

15. Скарги постачальників і питання, пов'язані із своєчасністю погашення кредиторської заборгованості, контролюються і вирішуються вчасно.

Внутрішній аудит поточної кредиторської заборгованості на підприємстві може здійснюватися за наступними етапами.

Перший етап. Планування аудиту поточної кредиторської заборгованості, який включає розробку двох документів: загального плану аудиторської перевірки; програми аудиторської перевірки; визначення мети та завдання аудиторської перевірки. Загальний план є документом організаційно-методологічного характеру, який містить основні етапи процесу аудиту в логічній послідовності. Зміст та форма Загального плану залежать від розмірів суб'єкта господарювання, складності аудиторської перевірки, конкретних методик і технологій, які застосовуються внутрішнім аудитором. Загальний план складається на весь термін аудиторської перевірки, який поділяється на етапи: підготовчий; фактичний; основний; заключний.

Другий етап – етап фактичної перевірки. Аудит поточної кредиторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета етапу фактичної перевірки – встановлення існування (реальності) залишків кредиторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. Контролем якості при цьому є метод зустрічної перевірки, який використовується аудитором для достовірності та повноти перевірки залишків розрахунків з постачальниками й підрядниками.

Третій етап – основний етап внутрішньої аудиторської перевірки – це здійснення аудиторських процедур згідно програми аудиту, яка є контролем якості аудиту поточної кредиторської заборгованості.

Програма внутрішньої аудиторської перевірки визначає характер, час і обсяг запланованих аудиторських процедур, необхідних для виконання загального плану аудиторської перевірки.

Проаналізувавши запропоновані програми аудиту кредиторської заборгованості, слід зазначити, що на сьогодні не має типової програми аудиту, яка б відповідала сучасним вимогам якісного проведення внутрішнього аудиту

кредиторської заборгованості. Відсутній взаємозв'язок між метою, завданням конкретної аудиторської процедури, якісним аспектом перевірки. Для усунення цього недоліку пропонується розпочинати розробку програми аудиту кредиторської заборгованості з встановленням завдання на підтвердження якісного аспекту на кожен аудиторську процедуру.

Таким чином, програма внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості повинна містити: мету аудиторської процедури (якість, яка підтверджується), завдання, аудиторські докази, методи аудиту, термін виконання аудиторської процедури, індекс робочого документу. Бажано обирати тільки ті аудиторські процедури, які мають контрольне значення, взаємопов'язані. Якість програми повинна визначатися перевіркою якісних аспектів тверджень інформації про кредиторську заборгованість в фінансовій звітності.

Четвертий етап – аналітичні процедури. Перевіривши стан поточної кредиторської заборгованості на якісні аспекти тверджень фінансових звітів (існування, права та зобов'язання, наявність, повнота, оцінка вартості, вимірювання, подання та розкриття інформації) внутрішньому аудитору необхідно провести аналітичні процедури. Це процедури, що передбачають аналіз важливих фінансових показників та тенденцій з подальшим вивченням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від прогнозованих сум. Для виконання аналітичних процедур можуть використовуватися різні методи, починаючи від простих порівнянь і до комплексного аналізу із застосуванням складних статистичних методів.

До методики аналітичних процедур рекомендовано включити:

- визначення повної інформаційної бази;
- визначення підходящих методів аналізу;
- проведення аналітичних процедур;
- оцінка результатів;
- розробка подальшої стратегії по запобіганню відхилень.

П'ятий етап – заключний. На підставі достатніх аудиторських доказів

внутрішній аудитор проводить аналіз виявлених порушень, результатів аналітичних процедур, доводить до відома управлінський персонал, приймаються рішення по усуненню порушень, згоди чи не згоди з виявленими порушеннями, вживаються методи для запобігання проблемних питань в майбутньому.

3.2. Мета, завдання та процедури внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості

Під час перевірки розрахунків з постачальниками мають бути розв'язані такі завдання: вивчення реальності кредиторської заборгованості – установлення причин і строків утворення заборгованості, перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості, вивчення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, з'ясування правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув, перевірка достовірності відображення за відповідними статтями балансу суми кредиторської заборгованості, перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості та оформлення і відображення в обліку заборгованості за одержаними авансами.

Джерелами інформації для перевірки розрахунків з постачальниками є: договори поставки продукції (робіт, послуг), акти звірення розрахунків, протоколи про залік взаємних вимог, акти інвентаризації розрахунків, векселі, копії платіжних документів, книга купівлі, книга продажу, облікові регістри (відомості, журнали, машинограми), Головна книга, звітність, а також первинні документи й облікові регістри з обліку розрахунків із постачальниками, розрахунки за претензіями, з відшкодування матеріального збитку.

Аудит розрахунків з постачальниками проводиться в кілька етапів.

Необхідно встановити, чи не була відображена в балансі заборгованість прострочена. Це здійснюється зіставленням термінів розрахунків, які вказані в договорах, рахунках–фактурах. Перевіряється заборгованість перед постачальниками, щодо якої минув строк позовної давності.

Установлюється наявність кредиторської заборгованості з простроченим терміном позову та перевіряється її списання. Для підтвердження реальності кредиторської заборгованості аудитор може розіслати листи постачальникам для підтвердження залишку.

У такий же спосіб виявляється наявність заборгованості з простроченим трирічним терміном давності і перевіряється правильність її списання.

Найтипovішим порушенням, що виявляються під час проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками, є:

- несвоєчасна, неповна реєстрація господарських операцій;
- порушення правильності та законності операцій;
- помилки при зарахуванні заборгованості одного постачальника іншому;
- неправильні записи по бухгалтерських рахунках.

Перш ніж досліджувати заборгованість постачальникам необхідно перевірити достовірність інформації за видами і строками заборгованості. Для цього використовуються пряме підтвердження, вивчення контрактів, договорів. У процесі аудиту дається оцінка умов заборгованості – з погляду їх реальності і повноти. Звертається увага на строки, обмеження використання ресурсів, можливість залучення додаткових джерел фінансування.

Під час аудиту необхідно з'ясувати, чи існують договори за проведеними операціями з постачальниками та підрядниками, чи правильно вони оформлені з постачальниками та підрядниками; за наявності заборгованості необхідно встановити дату та причину виникнення простроченої заборгованості, чому не проведені своєчасно розрахунки, повторного оприбуткування матеріалів та послуг. Програму аудиту кредиторської заборгованості представлено на рис. 3.1.

Для виконання умов договору аудит операцій із довгостроковими і поточними зобов'язаннями доцільно розпочинати з інвентаризації. Метою проведення інвентаризації довгострокових і поточних зобов'язань є встановлення правильності розрахунків з кредиторами, обґрунтованості сум кредиторської заборгованості, виявлення реальності заборгованості перед персоналом підприємства з оплати праці та за іншими операціями.

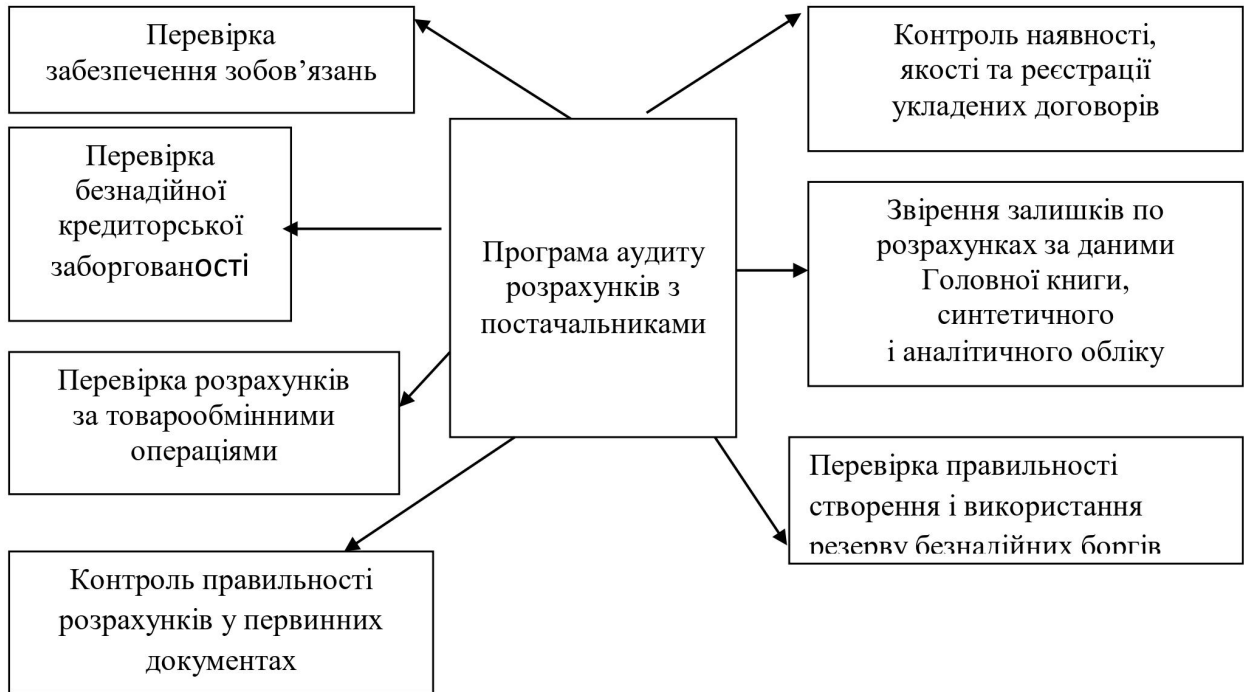

Рис. 3.1. Програма аудиту розрахунків з постачальниками

Об'єктами інвентаризації виступають дані щодо стану розрахунків за зобов'язаннями на певну дату, а також суми кредиторської заборгованості, в розрахунках за невідфактурованими поставками, розрахунках за недостачами і втратами, з персоналом підприємства, за претензіями, одержаними кредитами та позиками. Основними джерелами інформації для здійснення інвентаризації операцій із довгостроковими і поточними зобов'язаннями є первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Інвентаризація розрахунків з бюджетом, постачальниками і підрядниками та інших зобов'язань полягає у виявленні по відповідних документах залишків заборгованості та ретельній перевірці обґрунтованості сум, що обліковуються на цих рахунках. В ході проведення інвентаризації кредиторської заборгованості аудитор встановлює терміни виникнення зобов'язань по рахунках кредиторів, їх реальність і осіб, винних в пропусценні строків їх погашення. Етапи проведення інвентаризації кредиторської заборгованості постачальникам наведені на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Етапи проведення інвентаризації кредиторської заборгованості постачальникам

Інвентаризаційна комісія повинна:

– оформити виписки, що вказують на реальне існування кредиторської заборгованості, та надіслати їх всім кредиторам підприємства за погодженням із замовником (підприємства-кредитори протягом 10-ти днів з дня одержання цих виписок повинні підтверджувати таку заборгованість або заявити свої заперечення з цього приводу);

– якщо це обумовлено в договорі, вимагати від постачальників надати розрахунково-платіжні документи за невідфактурованими поставками (постачальниками надаються відповідні документи або заявляється про відсутність заборгованості, якщо надання документів неможливе, постачальники повідомляють про причини цього).

Якщо в ході інвентаризації виявлено суми кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув, комісія може запропонувати списати з балансу ці суми у встановленому порядку.

При інвентаризації розрахункових взаємовідносин з постачальниками і підрядниками слід перевірити правильність і повноту оприбуткування майна, що надійшло, випадки переоплат і недоплат, помилково занесені суми за нестримане майно або отримане від інших підприємств.

Усі господарські операції вважаються такими, що відбулися, тільки тоді, коли вони оформлені документально.

Документальну перевірку розрахункових операцій доцільно проводити у такій послідовності.

- за даними аналітичного обліку виявляють суми заборгованості постачальникам. Для цього комісія за погодженням із замовником може запросити у постачальників підтвердження про належні їм суми, що потім відображення у робочих документах аудитора;

- звіряють залишок заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах, із актами взаємозвірки розрахунків з постачальниками і підрядниками;

- перевіряють записи з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для цих записів (таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками);

- перевіряють законність проведених операцій щодо кожної суми заборгованості;

- перевіряють правильність отриманих від кредиторів претензій, причому аудиторі слід відобразити результати перевірки в робочих документах.

Перевіряючи розрахунки з постачальниками інвентаризаційна комісія повинна особливу увагу звернути на реальність заборгованості, недопущення прострочення строків позовної давності.

Для відображення результатів інвентаризації розрахунків з

постачальниками, що перебуває на обліку установи на момент проведення інвентаризації, складається Акт інвентаризації розрахунків з постачальниками.

У ньому зазначають:

- найменування про інвентаризованих субрахунків;
- суми виявленої неузгодженої кредиторської заборгованості;
- суми безнадійних боргів;
- суми кредиторської заборгованості, щодо яких минув строк позовної

давності.

Акт складається інвентаризаційною комісією на підставі виявлених залишків сум за документами, що відображаються на відповідних субрахунках, підписується і передається до бухгалтерії.

До акта потрібно додати довідку, в якій зазначають: найменування та адреси постачальників, суму заборгованості.

Довідку складає та підписує бухгалтер, відповідальний за стан розрахунків. Вона складається в розрізі синтетичних рахунків бухгалтерського обліку. Інвентаризаційна комісія має не тільки зафіксувати факт наявності простроченої кредиторської заборгованості, а й відобразити здійснені заходи щодо її погашення. Якщо було виявлено постачальників, яких на сьогодні не існує і в яких немає правонаступників, то бажано підтвердити їх відсутність довідками з податкової інспекції, органів статистики. Відповідальні працівники бухгалтерії мають надати інвентаризаційній комісії копії листів, направлених вищій за рівнем організації з проханням виділити додаткові кошти для погашення кредиторської заборгованості.

3.3. Моніторинг кредиторської заборгованості як спосіб уникнення ризиків неплатоспроможності підприємства

Важливим аспектом ефективного управління кредиторської заборгованості є здійснення постійного внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками. Проведення моніторингу кредиторської заборгованості сприяє уникненню ризиків неплатоспроможності

підприємства, а також забезпечує виконання виробничих завдань без залучення додаткових грошових активів із зовнішніх джерел на не вигідних умовах. Варто також зазначити, що найбільш типовими помилками, які виникають при внутрішньому контролі за кредиторською заборгованістю є:

- відсутність актів звірок з податковими органами. Суми за розрахунками з банками, бюджетом повинні бути узгоджені з відповідними організаціями і тотожні. Залишення на бухгалтерському балансі неврегульованих сум за цими розрахунками не допускається;

- відсутність актів звірок з постачальниками і покупцями. Ця інформація виключно важлива для прийняття управлінських рішень. Бухгалтер на підприємстві повинен складати реєстр кредиторської заборгованості. Після складання такого реєстру необхідно скласти платіжний календар, який дозволить правильно і раціонально розподілити грошові кошти підприємства; після цього важливо зіставити між собою організацій-дебіторів і організацій-кредиторів, так як може з'явитися можливість взаємозаліку.

Проведення організацією взаємозаліку зі своїм контрагентом можливо лише при виконанні наступних умов: учасники взаємозаліку повинні одночасно виступати по відношенню один до одного і боржниками, і кредиторами, тобто у сторін повинні бути в наявності зустрічні заборгованості; зустрічні заборгованості повинні бути однорідними, тобто зобов'язання сторін один перед одним мають бути якісно порівняні. Так, грошова вимога організації не може бути, наприклад, зарахована постачанням товару або наданням послуг, в даному випадку буде мати місце не взаємозалік, а договір міни або бартерна операція. Відзначимо, що найчастіше проводиться взаємозалік грошових вимог партнерів, які визнаються однорідними незалежно від підстав їх виникнення; термін виконання зобов'язань настав (або не вказано, або визначено моментом запитання).

Підприємству необхідно своєчасно обробляти рахунки-фактури, використовувати наявні знижки та встановлювати більш-менш тривалі умови оплати з постачальниками, в залежності від того, які з них найбільш вигідні.

При аудиті облікової політики підприємства для цілей бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками пропонуємо використовувати такі аудиторські процедури:

- запит (керівництву та бухгалтерській службі з питань отримання інформації для перевірки облікової політики та всіх обов'язкових додатків до неї);
- підтвердження;
- опитування.

Внутрішньому аудитору доцільно проводити аудиторську перевірку облікової політики для цілей бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за основними елементами, наведеними у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Елементи облікової політики для цілей бухгалтерського обліку
розрахунків з постачальниками та підрядниками,
які перевіряються аудитором**

Положення облікової політики	Примітки
1	2
1. Організація бухгалтерського обліку	Облік ведеться бухгалтерською службою, одним бухгалтером, бухгалтерським агентством
2. Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками	Контроль здійснюється окремим підрозділом, окремим особою, або не здійснюється
3. Форма бухгалтерського обліку	Журнально-ордерна, журнальна, комп'ютеризована
4. Інвентаризація розрахунків з постачальниками та підрядниками	Обов'язкова звірка розрахунків з постачальниками та підрядниками для підтвердження залишків на рахунках бухгалтерського обліку перед складанням річної бухгалтерської звітності
5. Форми первинних документів з обліку розрахунків з контрагентами, за якими не затверджені уніфіковані форми	Форми таких документів повинні затверджуватися наказом керівника і розміщуватися в додатку до облікової політики
6. Розкриття інформації про заборгованість перед постачальниками в звітності	Інформація повинна розкриватися в бухгалтерському балансі: сальдо за рахунком 60 показується розгорнуто - в складі дебіторської і кредиторської заборгованості; в звіті про рух грошових коштів
7. Правила документообігу, в тому числі в частині розрахунків з постачальниками	Графік документообігу повинен затверджуватися наказом керівника і розміщуватися в додатку до облікової політики
8. Облік витрат на ракетно-космічні роботи, виконані підрядниками по конкретному об'єкту	Витрати визнаються в момент оформлення актів про прийом-здачу робіт

Закінчення табл. 3.1

1	2
9. Порядок списання заборгованості, за якою минув строк позовної давності	Дебіторська заборгованість повинна списуватися за рахунок резерву по сумнівних боргах і враховуватися на позабалансових рахунках організації не менше 5 років, кредиторська заборгованість повинна ставитися на рахунки обліку фінансових результатів

Інформація, отримана в процесі аудиту основних елементів облікової політики для цілей бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, дозволить внутрішньому аудитору скоординувати свою роботу та підвищити її оперативність.

Висновки до розділу 3

Аналіз ситуації на ТОВ «АУДИТ – ДЖИ ЕМ» свідчить про необхідність впровадження дієвого внутрішньогосподарського контролю за розрахунками кредиторами. Це забезпечить керівництво та власника підприємства достовірною, вчасною, максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з контрагентами і допоможе правильно визначити основні напрямки діяльності та завдання, які постають перед суб'єктом господарювання. При цьому, першочерговими завданнями при здійсненні контролю кредиторської заборгованостей є забезпечення юридичної обґрунтованості кожної суми кредиторської заборгованості; вивчення причин виникнення заборгованостей та прорахування їх наслідків; з'ясування існування реальної можливості погашення кредиторської заборгованості; регулярне проведення інвентаризацій розрахунків на підприємстві та контроль за строком позовної давності.

Отже, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою й юридичною обґрунтованістю розрахунків з кредиторами – запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота виконана з використанням матеріалів практичної діяльності ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ».

Надано організаційно-правову та економічну характеристику базовому підприємству. Досліджено економічну сутність та класифікацію кредиторської заборгованості. Студійовано нормативно-правові акти, що регулюють облік кредиторської заборгованості. Проаналізовано документування, порядок ведення обліку кредиторської заборгованості. Підготовлено для ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю кредиторської заборгованості.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» є мікропідприємством, яке провадить свою діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, консультування з питань оподаткування.

Підприємство працює у загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток підприємства та податку на додану вартість.

Чистий дохід ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» від реалізації виконаних робіт й наданих послуг має позитивний тренд. Підприємство у 2021 р. працювало над економією своїх витрат, проте значне зростання собівартості робіт, послуг, а також зменшення клієнтської бази призвели до збитковості.

Результати вивчення організації облікових робіт на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» про те, що:

1. Ведення фінансового та податкового обліку діяльності підприємства покладено на керівника підприємства;

2. Штатним розписом не передбачено посади, у функціональні обов'язки якої б входило проведення економічного аналізу діяльності підприємства та здійснення внутрішньогосподарського аудиту, у т. ч. й кредиторської заборгованості.

3. Підприємство застосовує дистанційний формат роботи із замовниками, що дає можливість працювати з бізнесом незалежно від його дислокації.

4. З усіма постачальниками та іншими кредиторами укладені договори, які зберігаються в бухгалтерії підприємства належним чином;

5. Документування виникнення кредиторської заборгованості та її погашення проводиться із застосуванням типових форм первинних бухгалтерських документів.

6. Синтетичний облік та аналітичний облік розрахунків з кредиторами ведеться з дотриманням методологічних засад формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання, встановлених НП(С)БО 11.

7. Аналітичного облік розрахунків з вітчизняними постачальниками і підрядниками на ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» побудовано в розрізі кожного з них, що забезпечує можливість отримання необхідних даних по:

– акцептованих та інших розрахункових документах, термін оплати яких не настав;

– неоплачених в строк розрахункових документах кредиторів;

– щодо суми простроченої заборгованості.

8. Кореспонденція рахунків з обліку кредиторської заборгованості відповідає встановленим Інструкцією по застосуванню Плану рахунків [38] схемам реєстрації та групування на рахунках бухгалтерського обліку фактів господарської діяльності.

Проведено аналіз стану внутрішньогосподарського контролю; розглянуто порядок проведення інвентаризації та звіряння розрахунків з постачальниками; досліджено методику та організацію аудиту розрахунків з постачальниками.

Відмічено, етапи аудиту дебіторської заборгованості включають п'ять логічних, взаємопов'язаних складових: планування, фактична перевірка, основний, аналітичні процедури, заключний. Кожний з цих етапів має свою мету та завдання, які виконуються на підприємстві за допомогою певних аудиторських процедур та відповідають якісним аспектам твердження фінансових звітів.

ТОВ «АУДИТ - ДЖИ ЕМ» запропоновано напрями розширення на аналітичного обліку кредиторської заборгованості в субрахунку 631

«Розрахунки з вітчизняними постачальникам» та оптимізації обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства; окреслено елементи облікової політики для цілей бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, які перевіряються аудитором.

На основі проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що належна організація обліку і контролю кредиторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних розрахункових операцій за борговими зобов'язаннями (з кредиторами).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власова Н.О., Носач Л.Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2011. 229 с.
2. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 1 (59). с. 48–52.
3. Дублей В.В., Гуменюк М.М. Необхідність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в сучасних умовах. *Науковий огляд* № 11 (32), 2016. С. 1–9.
4. Карпенко Є.А., Бричка О.В. Організація обліку кредиторської заборгованості: значення та завдання. с. 219–221. URL: <file:///D:/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%A8%D0%95%D0%99%D0%9A%D0%90%20%D0%9E/%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83.pdf>.
5. Ковова І.С., Козлова О.О. Управління відносинами з постачальниками та підрядниками як інструмент економічної безпеки підприємства. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 груд. 2021 р.). Київ: ДУІТ, ХНУРЕ. 2021. С. 569–571.
6. Костюнік О.В., Махницька О.В. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 62–63.
7. Литвин О.Ю., Приймак І.В. Особливості обліковий процедур розрахунків з постачальниками та підрядниками. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: зб. матер.

ІУ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 жовт. 2019 р.). Полтава : ПДАА, 2019. С. 216–219.

8. Майборода О.Є., Косарева І.П., Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 396–402.

9. Морозова Є.П., Лахай С.В. Організація та шляхи оптимізації аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес, управління*. 2022. № 1 (34). С. 112–120.

10. Пасюк К.К. Актуальні аспекти обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей в національній та міжнародній практиці. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: зб. матер. ІУ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 жовт. 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С. 246–248.

11. Прохар Н.В., Могила А.В. Сутність і класифікація кредиторської заборгованості Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: зб. матер. ІУ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 жовт. 2019 р.). Полтава: ПДАА, 2019. С. 302–305.

12. Распопова Ю.О., Комарова О.М. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості. URL: file:///D:/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%A8%D0%95%D0%99%D0%9A%D0%90%20%D0%9E/vestnik_KhPI_2010_56_Raspopova_Udoskonalennya.pdf

13. Сакур А., Шахова Г. Бухгалтерська інформація як джерело аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості. The XXV International Science Conference «Implementation of modern science and practice», May 11–14, 2021, Varna, Bulgaria. С. 142–145.

14. Сурніна К.С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон наук. Луганськ, 2002. 19 с.

15. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*. 2016. № 2 (69). С. 160–164.
16. Фартушняк О.В., Пасенко Н.С. Ідентифікація та оцінка дебіторської та кредиторської заборгованостей для дисконтування. *Економічні студії*. 2021. № 1(31). С. 146–151.
17. Шендригоренко М., Ротозєєнко Ю. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. *ЛОГОС. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 8. С. 26–30.
18. Класифікатор видів економічної діяльності: 2010. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html.
19. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17
20. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07. 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
21. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 624 с.
22. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Київ, 2008. 630 с.
23. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. Київ : Знання України, 2013. 1091, [1] с.
24. Мулик Т.О. Аналіз господарської діяльності. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 288 с.
25. Сименко І. Аналіз господарської діяльності. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 384 с.
26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 11.02.2000 № 85/4306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
28. Словник економічних термінів / Голов. ред. Васильєв С.В., Бондарчук Н.В., Макаренко А.П., Мельник ЛЛ. Дніпропетровськ: ДДАУ, 2005. 192 с.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
30. Коломойцев В.Є. Універсальний словник економічних термінів: інвестування, конкуренція, менеджмент, маркетинг, підприємництво. Київ: Київ: «Молодь», 2000. 383 с.
31. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. Інвестиційний словник. Львів: Видавництво «Бескід Біт», 2005. 512 с.
32. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу. Київ: МАУП, 2003. 148 с.
33. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність. Київ: Алеута, 2007. 954 с.
34. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
35. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
36. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
37. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Мінфіну України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.
38. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
39. Бурлан С.А., Валентова Ю.В. Облікові аспекти управління

кредиторською заборгованістю підприємства. Ефективна економіка. URL: <file:///D:/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%A8%D0%95%D0%99%D0%9A%D0%90%20%D0%9E/%D0%91%D0%A3%D0%A0%D0%9B%D0%90%D0%9D%20%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>.

40. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>.

41. Про перевірки окремих питань обліку дебіторської та кредиторської заборгованості: лист Державної фіскальної служби України від 18.06.2018 р. № 18311/7/99-99-14-03-03-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1831872-18#Text>.

42. Щодо ставки дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості та довгострокових зобов'язань: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF20048>.

43. Аудит: підручник (в двох частинах) / за ред. Грушко В.І./ Брадул О.М., Шепелюк В.А, Ільїна С.Б., Юнацький М.О., Хорошенко А.П., Брадул Т.В., 4-те вид. доп. і перероб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 324 с.

44. Виноградова М., Жидєєва Л. Аудит. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 654 с.

45. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 488 с.

46. Макаренко А. П., Кучкіна Д. Д. Удосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 29–35.

47. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: навч. пос. Київ : Алерта, 2016. 752 с.

48. Рядська В.В., Петраков Я.Р. Аудит: навч. пос. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.